

De geopolitieke meerwaarde van Aruba voor het Koninkrijk. Enkele spreekpunten van mr. L.J. Brinkhorst Vereniging Nederland – Aruba Nieuwspoor Den Haag, 21 april 2015

1. Bijna 5 jaar geleden hervormingen Koninkrijk van 10 oktober 2010. Die hebben eerder geleid tot staatkundige versplintering, dan versterking van het Koninkrijk.

Zij hielden op geen enkele wijze rekening met de geopolitieke betekenis van de overzeese gebieden of de bredere internationale context. De afgelopen jaren zijn de wederzijdse verhoudingen niet beter geworden.

Nederland lijkt vooral gericht te zijn op "damage limitation" en vermindering van de (financiële) risico's, die de overzeese gebiedsdelen inhouden.

2. De afwezigheid van een positieve visie op een gezamenlijke toekomst leidt tot onvruchtbare speculaties: onafhankelijkheid, Gemeenebest constructies of handhaving status quo.

Tekenend is dat al jaren geen enkele Nederlandse bank op de eilanden vertegenwoordigd is. Voor de economische vervlechting is dat een slechte zaak en geen stimulans voor de vestiging van Nederlandse bedrijven. Er zijn wél Amerikaanse en Canadese banken. Het is opnieuw geen teken van betrokkenheid.

3. Er is dringend behoefte aan een nieuw perspectief, gebaseerd op geopolitieke gegevens die de politieke basis van Aruba (en de andere eilanden) bepalen:

- Groeiend belang van Latijns-Amerika als economisch potentieel. Zie de gezamenlijke aanwezigheid van MP Rutte en MP Eman. Hun beider aanwezigheid op de top van Panama versterkte de gemeenschappelijke belangen. Maar dat mag geen incident blijven.

- Na het falen van een wereldhandelsakkoord (DOHA), zullen regionale handelsakkoorden de toekomst bepalen. In potentie is dat zeker het geval tussen de grootste handelsblokken in de wereld: Europa en de V.S. Het bereiken van overeenstemming is geen uitgemaakte zaak. Maar naast risico's biedt TTIP vooral kansen en is voor Aruba van groot belang, gelegen vlakbij de markten van Latijns- en Noord-Amerika.

- De steeds sterkere inbedding van Nederland in de EU. Deze integratie is voor Aruba van veel betekenis, maar wordt zowel door Nederland, als door Aruba onderschat. De financiële crisis heeft na 2008 meer Europa opgeleverd en niet minder. Dat is ook van belang voor Aruba. Gelegen in het spanningsveld tussen Latijns- en Noord-Amerika, heeft Aruba een sterk anker nodig en dat kan alleen een versterkte band met Europa zijn.

4. Het is noodzakelijk in te zien dat door de betrekkingen zelfstandig met de EU te versterken, de verhoudingen met Nederland kunnen verbeteren. Vanuit Nederland is een nieuwe houding niet te verwachten. Bevoogding van en toezicht op de eilanden overzee blijft nu eenmaal het kenmerk van de Nederlandse benadering.

5. De LGO status van Aruba biedt bijna 60 jaar na de totstandkoming van de oorspronkelijke EEG een onvoldoende perspectief als antwoord op nieuwe uitdagingen. In de LGO staat armoedebestrijding nog steeds centraal. Het behoren tot de LGO houdt de EU op afstand. De LGO als organisatievorm is alleen historisch te begrijpen. De LGO gebieden hebben als enig gemeenschappelijk kenmerk het ontbreken van een gemeenschappelijk perspectief! De LGO status is statisch van aard en is ook voor de EU van marginale betekenis. Bovendien geeft Nederland daaraan ook nog een minimalistische financiële invulling.

6. Een sterkere staatkundige, politieke en economische integratie met de EU is een werkelijk alternatief. Vergelijk de situatie van St. Martin met die van St. Maarten. De grenzen van Europa lopen midden over dit kleine eiland! Enkele analyses uit het verleden om dit alternatief inhoud te geven, zijn onvoldoende verdiept. Meer integratie met Europa bevordert ook een werkelijke structurele interesse voor de eilanden van de V.S. en van Latijns-Amerika.

7. De in het EU Verdrag voorziene status van Ultra Perifeer Gebied (UPG) biedt nieuwe perspectieven, maar zoals hierboven aangeduid is deze nooit serieus onderzocht, noch door Nederland, noch door Aruba. Door Nederland is zij door de wens een monopolie te handhaven in de betrekkingen met de Caraïbische eilanden steeds afgehouden.

De weerstand in Aruba tegen een statusverandering is vooral ingegeven door een verkeerd begrepen opvatting over het begrip autonomie. Autonomie is geen abstract begrip. Het gaat om het vermogen meer greep te houden op eigen ontwikkelingen. In een tijd van globalisering zijn meer samenwerking en engagement een positieve kans. De nadruk op autonomie mag geen remmende factor zijn.

8. Uitgangspunt van de UPG status is de erkenning door de Europese Unie van de meerwaarde van de eilanden en niet een benadering als achtergebleven gebieden.

De UPG worden gezien als vooruitgeschoven posten van de EU met een eigen toegevoegde waarde vanwege hun unieke eigenschappen (geografische ligging, biodiversiteit, duurzaam beheer op kleine schaal). De EU voelt een bijzondere verantwoordelijkheid voor de UPG gebieden, die tot uiting komt in een veelvoud van instrumenten en middelen (10 tot 20 maal de bedragen van de LGO).

Het biedt daarom een perspectief op een kwaliteitsslag en vormt een aanmoediging tot versterking van de eigen politieke en economische governance. Dat is een totaal andere taal dan het Nederlandse discours.

9. Samenvattend: de huidige status quo is uitzichtloos, remt nieuwe initiatieven en is opportunistisch van aard. Bovendien geeft zij blijk van een anti-historisch besef. Voor de komende tijd is geen verandering te verwachten in de Nederlandse houding. Aruba zal zelf een initiatief moeten ontwikkelen, zoals het in 1986 met de status aparte heeft gedaan.

De inhoud daarvan zou zijn een directe dialoog met de EU instellingen. Nederland zal alleen gevraagd moeten worden daarmee in te stemmen, gezien haar verantwoordelijkheid voor het externe beleid van de overzeese gebieden, maar ook dat is een merkwaardige paradox omdat Europa voor Nederland steeds meer binnenlands beleid is geworden!